

Bijzondere Duitse films voor fijnproevers

[Achtergrond](#) - 21 maart 2025 - Auteur: Marja Verburg

De twee delen van de documentaire 'Die Unbeugsamen' laten zien hoe vrouwen in West- en Oost-Duitsland sinds de jaren 50 hebben moeten vechten voor hun plek in de politiek en de maatschappij. De films laten veel - soms verbijsterende - archiefbeelden zien. En een aantal vrouwen van toen kijkt nu terug op hun strijd. Daarnaast is komend voorjaar in de filmreeks 'Deutsches Kino' te zien hoe regisseur Edgar Reitz in 1968 filmles geeft op een meisjesschool en hoe een Duitse palliatieve verpleegkundige worstelt met haar werk.

'Die Unbeugsamen I'

Waltraud Schoppe (Groenen) hield in 1983 [haar eerste toespraak](#) in de Bondsdag. Ze sprak over het recht van vrouwen op abortus en over patriarchale structuren in de Duitse samenleving. Je hoort tussendoor applaus en gemor uit de plenaire zaal. Maar als ze alle aanwezigen oproept "alledaags seksisme hier in het parlement te stoppen", stijgt er een regelrecht hoongelach op uit de CDU/CSU- en FDP-fracties, waar we alleen mannen zien zitten.

Het zijn verbijsterende beelden uit de documentaire '[Die Unbeugsamen I](#)' (2020), waarin regisseur Thorsten Körner het verhaal vertelt van vrouwen die sinds de jaren 50 vchten voor hun plek in de West-Duitse politiek. Körner gebruikt archiefmateriaal van parlementszittingen, toespraken van de vrouwen en reacties van mannen, niet alleen in de Bondsdag, maar bijvoorbeeld ook in de media. En hij laat vrouwen van toen terugblikken op die tijd. "Als in de jaren 70 de keus was geweest tussen de beste vrouw van allemaal en een clownsfiguur ('der dumme August'), dan was de clownsfiguur kanselier geworden", zeggen oud-Bondsdagleden Christa Nickels en Ingrid Matthäus-Maier.

Inmiddels heeft Duitsland 16 jaar een vrouw als bondskanselier gehad. Maar is het voor vrouwen in de politiek nu veel beter? Ze moeten zich nog steeds veel seksistische opmerkingen laten welgevalen, schreef de [Süddeutsche Zeitung](#) (betaalmuur) naar aanleiding van de film. Zoals Annalena Baerbock, die toen ze in 2021 kanselierskandidaat voor de Groenen werd, steeds weer moest uitleggen hoe ze haar werk en gezin ging combineren. "Je ziet ook dat het aantal [vrouwen in de](#)

[Bondsdag](#) weer daalt”, zegt Petra Schulze Göcking van het Duitsland Instituut, dat de filmvertoning mede organiseert. “En vrouwelijke politici krijgen veel *hate speech* en bedreigingen. Vooral lokaal zie je dat vrouwen daardoor niet meer actief willen zijn in de politiek. Het is ook echt weer een thema van deze tijd.”

'Die Unbeugsamen II'

In '[Die Unbeugsamen II](#)' (2024) toont Thorsten Körner vrouwen en hun emancipatoire strijd in de DDR. Vrijwel alle Oost-Duitse vrouwen werkten en ze waren ook trots op hun werk, zoals de documentaire in veel archiefbeelden laat zien. In interviews kijken de vrouwen - arbeiders, politici, activisten voor vrouwenrechten - nu terug op die tijd. Ook in de socialistische boeren- en arbeidersstaat bleek het met de emancipatie in de praktijk behoorlijk tegen te vallen.

Dat de Oost-Duitse vrouwen zo massaal werkten, was omdat ze hard nodig waren. De DDR had niet genoeg arbeidskrachten. Maar net als in West-Duitsland moesten vrouwen niet te veel willen. Archiefbeelden tonen Oost-Duitse mannen die zeggen dat ze geen vrouw als leidinggevende willen. “De mannen waren ervan overtuigd dat zij het ‘t beste kunnen”, blikte een van de vrouwen terug. En vrouwen moesten “zeker niet in functies werken waar ze een gevaar konden vormen voor politici”, zegt een ander. Een derde: “Mijn moeder ging ‘s morgens als eerste de deur uit en kwam als laatste weer thuis. Ondersteuning van mijn vader had ze niet.”

“Oost-Duitse vrouwen werkten eigenlijk permanent in een drie-ploegen-dienst”, zegt Körner in een [interview met de NDR](#). Ze waren acht uur per dag op hun werk, zorgden daarna thuis voor het gezin, het huishouden en sleepten de kolen voor de kachel uit de kelder, en dan volgden ze vaak nog - verplicht of vrijwillig - een extra opleiding. “Ze hadden duidelijk minder vrije tijd in de DDR dan de mannen.” En hoewel carrière maken voor vrouwen officieel werd gestimuleerd, was er wel degelijk een glazen plafond. “De meeste vrouwen hebben de topposities nooit bereikt.”

'Die Unbeugsamen' I en II maken onderdeel uit van de [reeks '35 jaar Duitse eenwording'](#) van het Goethe Institut

Filmreeks Deutsches Kino

De [filmreeks 'Deutsches Kino'](#) toont Duitse films die niet in Nederland uitkomen, maar die de moeite waard zijn om te laten zien. In Delft vertoont [Filmhuis Lumen](#) de films. In Amsterdam is niet meer Het Ketelhuis de partner, maar bioscoop [De Uitkijk](#). De films worden getoond met Engelse ondertiteling.

'Filmstunde 23'

In 1968 wordt het klaslokaal van een meisjesschool in München onder leiding van de jonge, later wereldberoemde regisseur Edgar Reitz ('Heimat') omgevormd tot een filmstudio. Reitz was toen 35 jaar oud en vond dat scholen filmlessen moesten geven, zodat film op een dag "een met de literatuur vergelijkbare algemene menselijke taal wordt".

In 2023 was Reitz 90 jaar en voor de documentaire '[Filmstunde 23](#)' keek hij met de leerlingen van toen, inmiddels ook allemaal senioren, terug op zijn lessen en op de films die de 13- en 14-jarige meisjes van toen met hun super-8-camera's maakten. "Je ziet de tijdgeest van de jaren zestig erin terug", zegt Schulze Göcking van het Duitsland Instituut. "Weg van de autoritaire pedagogiek en met ruimte voor eigen creativiteit. Een van de meisjes maakte bijvoorbeeld een satire over de politie."

Reitz was met zijn lessen een pionier, zegt Schulze Göcking. Maar film is als schoolvak daarna nooit echt van de grond gekomen. "Terwijl je dat juist zou verwachten in een tijd waarin de macht van beelden steeds groter is geworden."

Geen van de scholieren van toen is zelf films gaan maken. Maar dat was ook helemaal niet de bedoeling, zei Reitz daarover begin dit jaar [in een interview](#). Hij wilde het publiek opvoeden. "Lezen en schrijven leer je op school. Maar voor film bestaat zoiets niet. Daar is het publiek zogezegd een verzameling analfabeten." De leerlingen van toen zijn dat niet, weet Reitz nu. "Dat is mijn eigenlijke plezier aan het project: dat ik meer dan 50 jaar later de scholieren van toen ontmoet en zie dat ze de lessen niet vergeten zijn, dat ze hun leven lang met andere ogen naar films hebben gekeken."

'Ivo'

Ivo werkt als verpleegkundige in de palliatieve thuiszorg. Elke dag bezoekt ze mensen die op verschillende manieren met hun lot omgaan. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat rijdt ze rond in haar oude Skoda, waarin ze eet, drinkt, belt en pauzes houdt. De film laat met "een nuchterheid die bijna pijn doet" - [zo schrijft Redaktionsnetzwerk Deutschland](#) - zien hoe mensen op heel verschillende manieren dealen met de dood.

De film 'Ivo' (2024) gaat ook over euthanasie: Ivo's vriendin Solveigh, die lijdt aan ALS, vraagt haar of ze haar wil helpen te sterven. Euthanasie ligt in Duitsland nog veel gevoeliger dan in Nederland. Over wat wel en niet mogelijk moet zijn, wordt [nog steeds heftig gedebatteerd](#). Duitse recensenten (bv van [SWR](#) en [RND](#)) prijzen

regisseur Eva Trobisch dat ze dit “taboethema” in haar film “begrijpelijk maakt” en “onsentimenteel laat zien”.

“De regisseur heeft veel research gedaan naar palliatieve zorg”, zegt Schulze Göcking. “Hoofdrolspeelster Minna Wünderich heeft zelf een tijd meegelopen in de palliatieve zorg en de man die haar leidinggevende speelt, is geen acteur maar een arts, die verschillende hospices heeft opgericht. Daardoor heeft de film ook een beetje een documentaire-achtig karakter.”

'Sonne und Beton'

In '[Sonne und Beton](#)' (2023) moeten vier jongens die in 2003 opgroeien in de Berlijnse achterstandswijk Gropiusstadt iets zien te maken van hun leven. Dat valt sowieso al niet mee, maar als de jongens tussen rivaliserende drugsdealers terechtkomen, gaat het mis. Hoofdpersoon Lukas wordt in elkaar geslagen en moet voor 500 euro 'beschermgeld' zorgen. Dan besluiten de jongens in te breken op school om daar de nieuwe computers te stelen.

De film is gebaseerd op de bestseller van de Duitse comedian Felix Lohbrecht, die zelf in Gropiusstadt is opgegroeid. “De film geeft een goed beeld van hoe het is om in armoede op te groeien”, zegt Schulze Göcking. “En hoe moeilijk het is aan die sociale achterstand te ontkomen. Lukas is bijvoorbeeld op school heel goed in Duits. Maar door alle problemen kan hij nauwelijks iets van zijn leven maken.”

'Verbrannte Erde'

Twaalf jaar nadat beroeps crimineel Trojan Berlijn moest ontvluchten, brengt zijn zoektocht naar werk hem terug naar de stad. Maar Berlijn is veranderd en het is moeilijk een lucratieve opdracht te krijgen. Dat lukt toch: Trojan moet een schilderij van Caspar David Friedrich stelen. Samen met Diana, die de vluchtauto bestuurt, met zijn voormalige metgezel Luca en met de jonge Chris begint hij aan de klus. Maar als het gelukt is het schilderij te stelen, wil de opdrachtgever het niet meer hebben.

'Verbrannte Erde' (2024) is het tweede deel van een geplande trilogie van regisseur Thomas Arslan. Het eerste deel 'Im Schatten', ook over misdadiger Trojan, verscheen in 2010. De films worden gerekend tot de '[Neue Berliner Schule](#)', observerende en minimalistische films die draaien om menselijke verhoudingen in het dagelijkse leven. “Trojan deelt de hoofdrol in deze film met de stad Berlijn”, zegt Schulze Göcking. “Ze zijn allebei eenzaam: Trojan is de eenzame figuur en we zien Berlijn als eenzame stad.”

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/62800/bijzondere-duitse-films-voor-fijnproevers>